Фиридун Шушински

АЗӘРБАЈЧАН ХАЛГ МУСИГИЧИЛӘРИ

Азер... ...анская
Р... ...ая
Б... ...А
им М. Ф. Ахундова

БАКЫ
ЈАЗЫЧЫ
1985

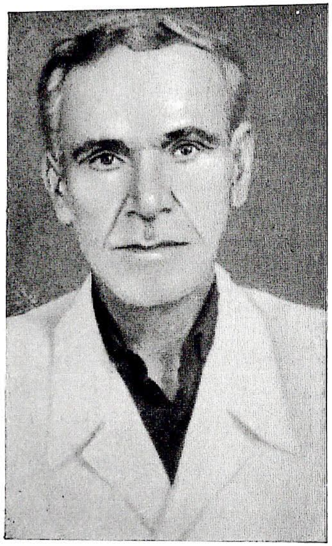

Муса Шушински

ИСТЕ'ДАДЛЫ ханәндә Муса Фәрһад оғлу Шушински Азәрбајчан мусиги мәдәнијјәтинин көркәмли нүмајәндәләриндән биридир. О, 1893-чү илдә Шуша шәһәриндә даббаг Фәрһад Мәми оғлунун аиләсиндә анадан олмушдур. Фәрһад киши өз сәнәтини оғлуна өјрәтмәк арзусу илә ону шәһәр мәктәбинин икинчи синфиндән чыхарыб өз јанында ишләтмишди. Сонралар өз кәнчлик илләрини хатырлајан Муса Шушински дејирди: «Мәним 10 јашым тамам оланда мәктәбә кетмишәм. Лакин чәми ики ил охудугдан сонра атам мәни мәктәбә гојмады.

— Бәсдир, охудун, — деди — молла олмајачагсан ки, кәл мәнә көмәк ет, һәм дә сәнәт өјрән!

Мән 20 јашына гәдәр атамдан даббаглыг сәнәтини өјрәнир, һәм дә даббаглыг едирдим. Бүтүн бунлара бахмајараг мәним һәвәсим мусигичи олмаг иди. Мән көзүмү ачыб илк дәфә мәһәллә тојларында Чаббар Гарјағды оғлуну, Кечәчи оғлу Мәһәммәди ешитмишәм. Онларын көзәл охумалары мәни дә ханәндәлик сәнәтинә сөвг едирди. Мән әввәлләр Чаббарын, Әләскәрин вә Кечәчинин граммофон валларына саатларла гулаг асар вә дүканда дәри ашылајаркән өз-өзүмә зүмзүмә едәрдим.

Бир күн дүканда һеч кәс јох иди. Мән өзүм үчүн охујанда, демә дајым ханәндә Мәммәдгулу дүканын јанында дуруб мәним охумағымы ешидирмиш. Бу һадисә мәним ханәндә олмағыма сәбәб олду. Дајым евдә бир гәдәр мәнимлә мәшғул олдугдан сонра өзү илә шәһәрин «Ермәни һиссәси»ндә олан тој мәчлисләринә апарды. Мән илк дәфә тојда мәшһур тарзән Балача Грикор вә каманчачы Мәкич илә чыхыш етмишәм. Мән о вахтлары Чаббарын граммофон валларындан өјрәндијим «Һејраты», «Күрдү» вә «Аразбары»ны, Кечәчидән «Бајаты-Гачар»ы, Шәкили Әләскәрдән «Раһаб»ы охујардым. Сонра бир нечә вахт мәшһур гармончалан Абуталыб вә Агалар илә шәһәрин көзмәли јерләриндә гурулан мәчлисләрә кедәрдим».

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ТЕАТРЪ

Въ среду 2 іюля 1919г

Мусульманскимъ Драматическимъ О-вомъ „ИТТИХАДЪ"

съ участіемъ пѣвца

Муса ШУШИНСКАГО

Представлена будетъ:

Аршинъ-Малъ-Аланъ

Участвуютъ:

Аскеръ	Муса Шушинскій
Хала	Ханумъ Ася
Сулейманъ	Абд. А. Манафовъ
Вели	Сарифъ
Султанъ-бекъ	Курбановъ
Гюльчера	Ханумъ Оля
Ася	[redacted]
Телли	Ханумъ Ашхенъ

Музыка подъ управл. РУБЕНА при участіи КРИКОРА (маленькій).

Начало въ 8 часовъ вечера.

Режиссеръ С. Исфагапли

Администраторъ Таги-заде.

Суфлеръ А. Оруджевъ.

8-го іюля въ бенефисъ артистокъ Ханумъ Оля и Ася будетъ представлено АСЛИ и КЕРАМЪ.

Муса Шушинскинин иштиракы илә тамашаја гојулмуш «Аршын мал алан» оперетасынын програмы (Тифлис, 2 ијул 1919-чу ил).

1912-чи илдә Муса «Гарга» ләгәби илә мәшһур олан гармончу Мәшәди Мүсејиб илә Кәнчә шәһәринә кедир. Орада кәнч ханәндә Мәшәди Мүсејибин васитәси илә Әбдүлбаги (Бүлбүлчан), Малыбәјли Һәмид, Мәшәди Чәмил Әмиров кими дөврүнүн көркәмли мусигичиләри илә достлуг әлагәси јарадыр. Муса Шушинскинин устад ханәндә кими инкишафында Малыбәјли Һәмидин бөјүк хидмәти олмушдур. Муса Шушински өзү дә буну е'тираф едир: «Мәним бир ханәндә кими танынмағымда вә бу сәнәтә һијәләнмәјимдә һөрмәтли мүәллимим Һәмидин әмәји чохдур. Мән Һәмиддән «Раст», «Орта секаһ», «Һумајун», «Шүштәр» муғамларыны тамамдәсткаһ өјрәндим. Ону да дејим ки, Һәмиддән сонра мәним икинчи мүәллимим тарзән Мәшәди Зејнал олмушдур. Мәшәди Зејнал илә Һәмидин өјрәтдији муғамлары чалыб, охумагла кет-кедә муғам мусигисинә һијәләндим».

Муса Шушински 1915-чи илин сонуна кими әввәлләр Мәшәди Чәмил, сонралар тарзән Мәдрүс вә каманчачы шушалы Бөјүккиши илә Кәнчә, Гарабағ, Шәки маһалларында чалыб-чағырмышдыр. Мусанын мәлаһәтли сәси, ширин кушәләри; боғазда гајнатмалары, һәм дә Һәмидин јолу илә охумағы динләјичиләри валеһ едәрмиш.

Муса Шушински өз дәстәсилә Москва шәһәриндә, (солдан) ханәндә Муса Шушински, тарзән Саша Тарханов вә каманчачы Макич, (1926-чы ил).

Чох кечмәдән истеʼдадлы мусигичинин шөһрәти Күрчүстана да јајылыр. 1916-чы илдә Муса Шушински «Аудиторија» клубу тәрәфиндән Тифлис шәһәринә дәʼвәт едилир. О, бурада мәшһур мүғәнни Сејид Шушински илә бирликдә консерт верир. Консертдә Муса Шушински тарзән Рзабала вә каманчачы Рубен Гарахановун мүшајиәти илә «Раст» муғамыны мәһарәтлә ифа едир вә динләјичиләрин рәғбәтини газаныр.

Муса Шушински дә, бәʼзи көркәмли ханәндәләримиз кими, Азәрбајчан театр сәнәтинин инкишафында бөјүк рол ојнамышдыр. О, Тифлисдә јашадығы илләрдә (1916—1920) «Аудиторија» клубунда Әли Гурбанов, Әләкбәр Сејфи, Ибраһим Исфаһанлы, Олја вә Асја ханым кими мәшһур артистләрлә опера вә оперетта тамашаларында Кәрәм, Сәрвәр, Әскәр ролларында чыхыш етмишдир. О дөврүн театр афишаларында Муса Шушинскинин адына тез-тез раст кәлирик. Мәсәлән, 1919-чу ил 26 ијунда Тифлис мүсәлман драм чәмијјәти олан Иттиһад (бирлик) иттифагы Ү. Һачыбәјовун «О олмасын, бу олсун» мусигили комедијасыны тамашаја гојаркән Сәрвәр ролуну Муса Шушински ојнамышдыр. Муса Шушински театр тамашаларынын фасиләләриндә тарзән Балача Грикор вә каманчачы Рубен илә бирликдә чыхыш да етмишдир.

1920-чи илдә Азәрбајчанда Совет һакимијјәтинин гәләбәсиндән сонра Муса Шушински Кәнчә шәһәринә гајыдыр, бурада тәзәчә јарадылмыш халг театрында Мәшәди Чәмил Әмиров, Малыбәјли Әскәр вә Бүлбүл илә бирликдә чалышыр. О, 1921—1922-чи илләрдә «Тәблиғат гатары» илә Кәнчә маһалыны кәзиб, зәһмәткешләр гаршысында зәнкин репертуарла чыхыш едир.

Муса Шушински Кәнчәнин мәдәни һәјатында көркәмли рол ојнамышдыр. О, һәм шәһәр халг театрында бир опера артисти кими чыхыш едир, һәм дә тәзәчә ачылмыш мусиги мәктәбиндә муғаматдан дәрс дејирди.

1932-чи илин јајында Муса Шушински Үзејир Һачыбәјов тәрәфиндән Бакыја дәʼвәт едилир. О заман мәшһур бәстәкарын рәһбәрлији илә шәһәрин Роте-Фане (индики Низами адына) паркында «Шәрг консертләри» тәшкил олунурду. Һәмин илин ијул ајында Муса Шушински дә Бакы тамашачылары гаршысында чыхыш етмишди».[1]

Шәрг муғамларыны вә гәдим ел нәғмәләринин бөјүк усталыгла ифа едән ханәндә динләјичиләрин һөрмәтини газандығындан икинчи дәфә һәмин илин ијул ајында Мүдафиә Евинин (индики Дөвләт Филармонијасы) бинасында тарзән Лазар Габриелјан вә каманчачы Арменак Шушинскинин мүшајиәти илә «Бајаты-Шираз», «Забул», «Чаһаркаһ» муғамларыны өзүнәмәхсус инчәликлә охумушдур.

Көркәмли мүғәнни Бакыја икинчи дәфә 1947-чи илдә Дөвләт Радио Верилишләри Комитәси тәрәфиндән дәʼвәт олунмушду. О, радиода тарзән Һачы Мәммәдовун мүшајиәти илә бир нечә муғам вә тәсниф охумушдур.

Муса Шушински илә бир чох илләр сәнәт достлуғу етмиш мәшһур тарзән Саша Тарханов (1928).

Муса Шушински һарада олурса-олсун Азәрбајчан мусигисинин маһир бир тәблиғатчысы кими чыхыш едәрди. О узун илләр Кәнчә Дөвләт Филармонијасында вә театрында бир ханәндә-артист кими чалышмышды. О, 1957-чи илдән өмрүнүн ахырына кими Кәнчә Мусиги мәктәбиндә сәс синфиндә мүәллимлик едир, кәнч ханәндәләр нәслинин тәрбијәси илә мәшғул олурду.

Муса Шушински классик Азәрбајчан ханәндәләринин көзәл әнʼәнәләрини давам етдирән сәнәткарларымыздан бири иди. О, милли мусиги мәдәнијјәтимизин тарихиндә ширин ләһчәли, инчә кушәли бир сәнәткар кими мәшһурдур. Онун муғамлары ифа едәркән вурдуғу инчә кушәханлыг Әбдүлбаги Зүлалов, Чаббар Гарјағды оғлу кими бөјүк мүғәнниләрин нәзәр-диггәтини чәлб етмишди. Муса Шушински «Раст» вә «Сеһкаһ» кими халг арасында чох јајылмыш муғамлары ифа едәркән өзүнү Һәмидин вә Исламын әнʼәнәләринин ән көркәмли давамчысы кими көстәрмишди.

Көркәмли ханәндә Муса Шушински 1971-чи ил јанвар ајынын 25-дә Кәнчә шәһәриндә вәфат етмишдир.

[1] Бах: «Јени јол» гәзети, 16 ијул 1932-чи ил, № 163.